

ПРОТИВОВІРУСНІ ЗАХОДИ ЯПОНСЬКОГО УРЯДУ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ HUMAN SECURITY

А. І. Стаднік, І. Ю. Чарських

Анотація. У статті досліджується практична реалізація японським урядом політичних заходів в рамках концепції «безпека людини», як альтернатива традиційним реакціям на загрози сучасних викликів; вивчається досвід впровадження національних рішень у вирішенні пандемічних проблем та їх ефективність; оцінюються превентивні заходи щодо подальшої операціоналізації концепції; розглянуто роль глобальної та регіональної координації у відповідь на особливості глобального походження сучасних викликів.

Ключові слова: «Безпека людини», «Безпека людини», безпекові дослідження, зовнішня політика, пандемія, сучасні виклики, Японія.

Вступ. Невгамовна боротьба провідних гравців сучасності за лідерські позиції у світових рейтингах та природа трансформації людської цивілізації, звісно, не змогли не спровокувати деформацію традиційних, а подекуди активізацію до появи небачених досі загроз. Всеохоплюючий розвиток глобальних тенденцій, поринув людство в нову епоху, де, дивовижні досягнення суспільства як: технології майбутнього, всеосяжна інформатизація, ядерна енергетика, стали не тільки елементами реалізації зручного співіснування, але як аттрактант, пожвавила бажання негідників використовувати доступні механізми у досягненні особистих інтересів, – звісно не на користь блага народів. Часто трапляється, що трагедія має причинно-наслідковий характер, коли, наприклад, стихійне лихо як явище, може бути не тільки безпосереднім джерелом небезпеки людському життю а й каталізатором цілої низки подій глобального характеру. Рушійні наслідки нової коронавірусної хвороби (далі – COVID-19), стали причиною загибелі мільйонів осіб в усьому світі. Японський політикум прекрасно розуміє визначну роль не тільки превентивних заходів, які дають змогу підготуватися до можливих потрясінь, але і готовність до впевненої і стійкої відповіді на безпосередні загрози життю і безпеці не тільки жителів «країни вранішнього сонця», а також світової спільноти, звісно, – за умов налагодженої співпраці. Позиціонуючи себе як найбільш послідовний прихильник концепту безпеки людини, японські урядовці акредитували тероризм, стихійні лиха, інфекційні хвороби, економічні кризи, зміни клімату і голод як ті явища, що у своєму походженні мають транскордонну взаємозалежність. Актуалізація дискурсу Японського уряду на шляху до успішної міжнародної координації в рамках концепції «безпека людини», розглядається ключовим заходом, що дасть змогу утримувати «дамоклів клинок» сучасних викликів перед обличчям суспільства у найбільш безпечному для людства стані.

Мета і завдання статті полягають у з'ясуванні сутності японського трактування концепту «безпека людини»; виявленні окремих практик японського уряду стосовно актуальних загроз безпеці, як-от пандемії; систематизації та оцінці цих заходів на національному, регіональному та глобальних рівнях.

Концептуальна сутність підходу «безпека людини», та особливості Японського бачення. Кінець ХХ ст., а особливо перше десятиріччя ХХІ ст., характеризується пожвавленням в міжнародних відносинах дискусій стосовно закликів до зміни парадигми безпеки. У фокусі уваги, взамін традиційним підходам, знаходиться концепція «безпеки людини», адепти якої, наголошують на необхідності переглянути домінуючі моделі. Причинами пожвавлення закликів з потребою запровадження докорінно нової практики, стали спостереження за структурою системи міжнародних відносин, у якій, «швидкі хвилі глобалізації» в поєднанні з економічною лібералізацією та прогресивним натиском інформаційних технологій, струшують структуру традиційного підходу суверенних держав. Цей процес, прискорює ступінь всеохоплюючої взаємозалежності, приносячи не тільки користь, але й проблеми. Закінчення «холодної війни», спонукало до численних громадянських конфліктів, корінні причини яких лежали у релігійному, етнічному та

економічному контексті, разом із біженцями та внутрішньо переміщеними особами, торгівлею людьми, контрабандою зброї, безпрецедентними рухами коштів та інформації, кожен із цих викликів, має складні взаємозв'язки у сприянні прискорення транснаціональних розрух [9].

Вперше, концепція була представлена у Звіті про людський розвиток 1994 р. (ПРООН, 1994 р.) «Безпека людини», основними засадами якої були ініційовані такі принципи: інвестиції в розвиток людини, а не в озброєння; залучення тих, хто визначає політику, до вирішення проблем, що виникають у світі; надання чіткого мандату Організації Об'єднаних Націй сприяти та підтримувати розвиток; розширення концепції співпраці у галузі розвитку таким чином, щоб вона включала всі можливі інструменти, а не лише допомогу; погоджуючись, що 20 відсотків національних бюджетів та 20 відсотків іноземної допомоги буде використано на розвиток людини та створення Ради економічної безпеки [11]. При фінансовій та консультативній підтримці уряду Японії, особливо в обличчі міністрів закордонних справ Кавагуті Йоріко та Танаки Макіко, у проханні на заклик Генерального секретаря ООН Кофі Анана, у травні 2003 р, Комісія з безпеки людини представила свій звіт під назвою «Безпека людини зараз» [11]. Видатний японський дипломат Огата Садако, будучи співголовою Комісії ООН з безпеки людини, у співпраці з індійським професором Амартія Сенем, визначили «безпеку людини» як, «захист життєво важливих сутностей людського життя, таким чином, що вони сприяють збільшенню суспільних свобод та звершень, а також вимагає розробки та впровадження безпеки та розширення прав і можливостей для забезпечення життя людей, засобів для існування та гідності» [12]. У підпорядкування міністерства закордонних справ Японії, після підписання ще у далекому 1951 р. «Плану Коломбо» було анонсовано створення «Бюро офіційної допомоги розвитку» 1954 р. (далі – ODA), який є головним інструментом японського уряду з метою практичного втілення ідей що пов'язані з безпекою людини.

Технічне співробітництво, гранти та кредити з метою допомоги країнам що розвиваються, здійснюється Японським агентством міжнародного співробітництва (далі - JICA) – незалежною адміністративною організацією Японії [2].

Високий рівень ініціалізації як на національному так і в міжнародному середовищі питання стосовно розвитку підходу «безпека людини» і його імплементація, свідчать про плани японського політикуму не тільки скоординувати представників країн світу співпрацювати в боротьбі проти сучасних викликів, але і допомогти навчити людей умінню самостійно відстоювати своє право на гідне існування. Варто зазначати, що теоретичні засади підходу і досі перебувають в стані його концептуальної неоднозначності, не варто ігнорувати практичні заходи міжнародних акторів, особливо такого флагману як Японія у впровадженні «безпеки людини», споглядання за якою з часом дасть можливість більш точно конкретизувати фундаментальні особливості моделі та якісно оцінити її внесок в досягнення миру та безпеки.

Інфекційні захворювання. Незважаючи на те, що здоров'я є основною цінністю людини, у більшості країн що розвиваються, політичні еліти все ж приділяють більше уваги традиційній безпеці держав. Підсумки перших місяців міжнародних відносин в умовах коронавірусної пандемії свідчать про мобілізаційні переваги східноазіатських моделей соціальної організації над західними її зразками [1]. Пошук ефективних антибіотиків та інших ліків, щоденне вдосконалення протівірусних умов здоров'я, розбудова персоналу сектору охорони здоров'я та зміцнення лікарень – всі ці необхідні елементи захисту людей, дали можливість Японії прогресивно протистояти загрозі з боку хвороби.

Для тих хто потребує допомоги у протидії інфекції, JICA відправляє спеціальні Команди з ліквідації наслідків стихійних лих (далі-JDR) та забезпечує надзвичайні заходи допомоги при великих катастрофах, головним чином у регіонах, що розвиваються, у відповідь на запити, отримані від урядів постраждалих країн або міжнародних установ. Заснування JDR набрала чинності 16 вересня 1987 року та з останніми змінами 22 грудня 2006 року [3], маючи у своєму складі (див. рис. 1): команду рятувальників; групу медиків,

які забезпечують екстрену польову допомогу; експертну групу, що надає вказівки та поради щодо ліквідації лиха; підрозділ Сил Самооборони Японії (далі – JSDF) задача якої полягає в наданні допомоги матеріально-технічного характеру, а також, команду реагування на інфекційні хвороби, що займається профілактикою та контролем інфекційних захворювань [7].

У 2003 році, у Китаї та Південно-Східній Азії спалахнула пандемія коронавірусної інфекції SARS, на боротьбу з якою були направлені експерти JDR, це був перший випадок в історії агенції, коли замість звичного забезпечення потерпілих товарами та лікуванням завдання стояло у допомозі державам-реципієнтам запобігти подальшому поширенню хвороби [5].

Team Type	Composition	Activity	Duration
Search and Rescue Team 	MOFA, JICA National Police, Fire and Disaster Management, Coast Guard	Search and rescue victims trapped in collapsed structures.	Approx. 7–10days
Medical Team 	MOFA, JICA Doctors, Nurses, Pharmacists, etc.	Emergency medical assistance including patient treatment.	Approx. 2weeks
Infectious Diseases Response Team 	MOFA, JICA Doctors, Scientists, Nurses, Pharmacists, etc.	Assistance in minimizing damage from large-scale outbreaks of infectious diseases.	Depending on circumstances
Expert Team 	Experts form government and private organizations	Technical advice and instructions on disaster prevention and damage mitigation based on assessment of the situation.	Approx. 2weeks
Self Defense Force Unit 	Ground, Maritime, Air Self-Defense Forces	Search and rescue, medical assistance (including epidemic prevention) . Air and sea transport	Approx. 2weeks–2months (record base)

※Photos: MOO, JICA

Рис. 1. Команди з ліквідації наслідків стихійних лих – JDR (Dispatch of Japan Disaster Relief Team, MOFA of Japan)

Останньою, у відповідь на епідемію геморагічної лихоманки – Ебола, яка поширилась Західною Африкою в 2014 році, була створена Група реагування на інфекційні хвороби (далі – IDRT) для надання підтримки в широкому діапазоні галузей, що стосуються боротьби з інфекцією. Команда, у склад якої увійшли експерти зі знаннями наступних предметів: епідеміологія; клінічні обстеження; медичні обстеження та контроль інфекцій; реагування на охорону здоров'я та логістика [7]. Перша група була відряджена до Демократичної Республіки Конго на допомогу у відповідь на спалах жовтої лихоманки у 2016 році [3]. Агенція JICA запустила програму, спрямовану на «управління якістю» лікарень у 15 африканських країнах для покращення медичних послуг, також, співпрацює з Фондом Білла та Мелінди Гейтс для просування інноваційної програми щодо знищення поліомієліту в Пакистані та Нігерії [6]. Триває активне співробітництво стосовно галузевих досліджень разом з Японським центром глобального здоров'я та медицини; Національним інститутом інфекційних хвороб; лікарнею Університету Чіба та Університетом Кампінасу (Бразилія) [10]. У зв'язку з небезпекою нової коронавірусної інфекції (далі – COVID-19), агенцією JICA, було тимчасово повернуто своїх добровольців та експертів з місць надання ними допомоги, з причини того, що тамтешні лікарні, не в змозі якісно надати медичну допомогу, також, низький рівень кооперації з іншими країнами, та правові обмеження, не дають змоги Японії відправити військові або комерційні літаки у будь-яку точку світу для

евакуації своїх громадян [6]. Прихильність японського політикуму до «безпеки людини» в Японії є більшою мірою високою, імплементацію концепції на державному рівні підтримали представники різноманітних політичних сил, саме це дозволило їй залишатися «на плаву», незважаючи на еволюцію національної програми зовнішньої політики Японії після оцінки загроз Терористичних актів 11 вересня 2001 року [8].

«Безпека людини» дає можливість допомогти державам, які в мірою своїх можливостей не можуть належним чином протистояти актуальним загрозам та викликам. Пандемія коронавірусної інфекції оголила факти того, що система охорони здоров'я та міжнародна протівірусна координація вимагають переосмислення та реформ, адже, інфекція стала причиною втрати мільйонів життів у всьому світі. Володіючи матеріальними та інтелектуальними ресурсами, «розвинутим державам» приходиться інтенсифікувати усі зусилля у протидії хворобі, але, що можна говорити про країни що розвиваються?, про свободу і право на гідне існування яких по-справжньому немає мови! Оскільки Японія продемонструвала неабиякі успіхи щодо запобігання подальшого погіршенню захворювань, країна має хороші можливості для порятунку незліченних життів у всьому світі. Японським агентством міжнародного співробітництва здійснюються масштабні заходи, що спрямовані на допомогу в сфері охорони здоров'я в країнах що розвиваються. Проте, зусилля Японії у цьому відношенні є недостатніми. Поки що «країна вранішнього сонця» може похизуватися лише окремими історіями успіху. Розглядаючи глобальний контекст та звертаючи особливу увагу на те, що транскордонна особливість загроз розпізнається на місцях, важливо згадати, що без щільного міжнародного співробітництва досягти успіху буде неможливо. Активна залученість міжнародної спільноти та можливість Японії взяти участь в координації проектів в сфері охорони здоров'я будуть мати більше шансів на успіх, адже такі дії дадуть змогу розподілити фінансове навантаження, залучити більше експертів та вузькопрофільних спеціалістів, а також пришвидшити термін виконання проектів.

Аннотация. В статье исследуется практическая реализация японским правительством политических мероприятий в рамках политики концепции безопасности «безопасность человека», как альтернатива реакции на угрозы современных вызовов изучается опыт внедрения национальных решений в решении пандемических угроз и их эффективность; оцениваются превентивные меры по дальнейшей операционализации концепции; рассмотрена роль глобальной и региональной координации в ответ на трансграничную особенность происхождения современных вызовов.

Ключевые слова: «Безопасность человека», пандемия, Япония, внешняя политика, стратегические исследования, современные вызовы

Abstract. The article explores the practical implementation of the Japanese government's policy measures within the security concept of "human security" as an alternative to responding to the threats of modern challenges; the experience of implementation of national solutions in solving pandemic threats and their effectiveness is studied; preventive measures for further operationalization of the concept are evaluated; the role of global and regional coordination in response to the cross-border feature of the origin of modern challenges is considered.

Key words: "Human security", pandemic, Japan, foreign policy, security studies, current challenges

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Азійсько-Тихоокеанський регіон в умовах сучасних викликів: пандемія COVID-19. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. № 1. С. 95–99.
2. Embassy of Japan to Indonesia. Official Development Assistance from Japan to Indonesia: What is ODA. URL: <https://www.id.emb-japan.go.jp/oda/en/index.htm>
3. International Cooperation Agency. Emergency Disaster Relief. URL: https://www.jica.go.jp/english/our_work/types_of_assistance/emergency.html
4. Japan International Cooperation Agency. Secretariat of Japan Disaster Relief Team. Disaster Relief and JICA. 2017. URL: https://www.jica.go.jp/jdr/library/ku57pq00001nkq0x-att/disaster_relief_and_jica.pdf
5. Kamidohzono, S. Gomez, O. Yoichi, M. Embracing Human Security: New Directions of Japan's ODA for 21st Century. *Japan International Cooperation Agency Research Institute (JICA)*. 2015. – № 94.
6. Kataoka S. Japan's Initiative for Global Health and Medicine. *Asia-Pacific Review*. 2020. Vol. 27. № 2. P. 17–25.